

FLORENTSKÁ CHARTA HISTORICKÉ ZÁHRADY, FLORENCIA 1982

Medzinárodný výbor pre historické záhrady ICOMOS-IFLA sa rozhodol na svojom zasadnutí dňa 21. mája 1981 vo Florencii vypracovať chartu týkajúcu sa ochrany historických záhrad s tým, že tento dokument poniesie názov mesta, v ktorom bol prijatý.

Túto chartu navrhol Medzinárodný výbor a 15. decembra 1982 ju zaregistroval ICOMOS, ako doplnok k benátskej charte v tejto špecifickej oblasti.

A. Definícia a ciele

Čl. 1. „Historická záhrada je architektonická a vegetačná kompozícia, ktorá je z hľadiska dejín alebo umenia celospoločensky významná.“ Ako taká má byť považovaná za pamiatku.

Čl. 2. „Historická záhrada je architektonická kompozícia, ktorej podstatné zložky sú predovšetkým rastlinné, takže živé a ako také pominuteľné a obnoviteľné.“ Jej vzhľad preto odráža stále vyrovnanie sa medzi cyklami ročných období, rastom a odumieraním prírody a túžbou umelcov a remeselníkov udržať ju stále nedotknutú.

Čl. 3. Ako pamiatka musí byť historická záhrada chránená v súlade s Benátskou chartou. Ako živá pamiatka však spadá pod ochranu podľa špecifických pravidiel, ktoré obsahuje táto charta.

Čl. 4. Do architektonickej kompozície historickej záhrady patrí :

- jej pôdorys a topografia,
- jej vegetácia, ktorá v sebe zahŕňa rastlinné druhy, proporcie, farebnosť, rozmiestnenie a vzájomné pomery jednotlivých druhov drevín,
- jej stavebné a dekoratívne prvky,
- jej tečúce a stojaté vody odzrkadľujúce oblohu.

Čl. 5. Vyjadrujúc úzke vzťahy medzi civilizáciou a prírodou ako miesta blaha, vhodného na meditáciu alebo na rozjímanie, získava záhrada zmysel idealizovaného obrazu sveta, stáva sa „rajom“ v etymologickom slova zmysle a súčasne svedčí o kultúre, o štýle, o príslušnej epoche a často aj o originalite jej tvorcu.

Čl. 6. Označenie „historická záhrada“ prináleží rovnako malým, drobným záhradám ako rozsiahlym tvarovaným alebo krajinárskym parkom.

Čl. 7. Historická záhrada, či už je alebo nie je pripojená k budove -v kladnom prípade je jej neoddeliteľným doplnkom -nemôže byť odtrhnutá od svojho vlastného prírodného alebo umelého prostredia.

Čl. 8. Historická lokalita je určitá časť krajiny pripomínajúcej pamätihodnú skutočnosť ako napr. miesto významnej historickej udalosti, vzniku povesti alebo hrdinského boja, predmet zobrazovania obrazu.

Čl. 9. Ochrana historických záhrad vyžaduje, aby boli identifikované a inventarizované. Vyžaduje diferencované postupy ako údržbu, ochranu, reštaurovanie. V niektorých prípadoch sa môže odporúčať ich rekonštrukcia. Autenticita historickej záhrady závisí na jej

konceptii a rozsahu jej rôznych častí, ako aj na jej dekoratívnych črtách a výbere vegetácie alebo neživých materiálov prijatých pre každé jej časti.

B. Údržba, konzervovanie, reštaurovanie, rekonštrukcia

Čl. 10. Všetka činnosť súvisiaca s údržbou, konzervovaním, reštaurovaním alebo rekonštrukciou historickej záhrady alebo niektorej z jej častí musí prihliadať súčasne na všetky jej prvky. Oddelenie jednotlivých úkonov, by znamenalo narušenie jednoty celku.

Údržba a konzervovanie

Čl. 11. Stála údržba historických záhrad má prvoradý význam. Vzhľadom na to, že hlavným materiálom sú rastliny, záhradu možno udržiavať v dobrom stave okamžitými čiastkovými náhradami a ak je to potrebné-v dlhodobom výhľade -cyklickou obnovu (výrubom a novou výsadbou, resp. umiestením už rozvinutých rastlinných jedincov).

Čl. 12. Rozhodnutie o výbere druhov stromov, kríkov, rastlín, kvetín, ktoré majú byť periodicky nahradzované, musí prihliadať na stanovené zvyklosti, platných pre jednotlivé botanické a kultúrne oblasti, v snahe udržať, resp. vyhľadať pôvodné druhy.

Čl. 13. Pevné či mobilné architektonické, sochárske a dekoratívne zložky, prvky, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou historickej záhrady, môžu byť odstraňované iba v prípadoch, keď je to nevyhnutné na ich konzervovanie alebo reštaurovanie. Reštaurovanie alebo nahradenie ohrozených prvkov sa musí uskutočniť podľa zásad Benátskej charty a je treba zaznamenať dátum akejkoľvek náhrady.

Čl. 14. Historická záhrada musí byť udržiavaná vo vhodnom prostredí. Potrebné je zakázať akúkoľvek zmenu fyzikálneho prostredia, ktorá ohrozuje ekologickú rovnováhu. To platí pre všetky druhy vnútornej a vonkajšej infraštruktúry (kanalizácia, zavodňovacie systémy, komunikácie a cesty, parkovacie plochy, oplotenie, technické zariadenia umožňujúce údržbu zvyšujúce komfort návštevníkov, atď.).

Reštaurovanie a rekonštrukcia

Čl. 15. Akékoľvek reštaurovanie, a to viac akákoľvek rekonštrukcia historickej záhrady sa nedá začať bez vypracovania dôkladnej štúdie, ktorá vychádza z prieskumu, ten jej dá vedecký podklad. Bude vychádzať zo všetkých podkladov, archeologického výskumu až po zhromaždenú dokumentáciu týkajúcu sa danej záhrady, alebo obdobnej záhrady. Pred začiatkom vlastných prác musí byť pripravený projekt, ktorý bude vychádzať z uvedených výskumov, posúdi a schváli ho skupina odborníkov.

Čl. 16. Obnova musí rešpektovať jednotlivé stupne vývoja príslušnej záhrady. V zásade by nemalo uprednostňovať jedno slohové obdobie na úkor druhého, s výnimkou mimoriadnej skutočnosti, keď stupeň zničenia alebo rozpad niektorých častí záhrady môže byť taký, že padne rozhodnutie rekonštruovať ho na základe stôp, ktoré sa zachovali, alebo na základe nespochybniteľnej dokumentácie. Takáto rekonštrukcia môže byť vykonaná obzvlášť v tých častiach záhrady, ktoré sú v tesnej blízkosti budovy, aby sa tak zdôraznila ich nadväznosť.

Čl. 17. Ak záhrada celkom zanikla alebo ak máme k dispozícii len hypotetické údaje o jej postupnom vývoji, tak nie je možné realizovať jej rekonštrukciu, aby mohla byť považovaná za historickú záhradu. Dielo, ktoré by sa v tomto prípade inšpirovalo tradičnými formami a bolo by vybudované na miestach bývalej záhrady alebo na miestach, na ktorých predtým žiadna záhrada neexistovala, má charakter evokácie a novej kreácie. V nijakom prípade nejde však o historickú záhradu.

Využitie

Čl. 18. Aj keď každá historická záhrada vznikla preto, aby bola k nahliadnutiu a aby sa v nej bolo možné prechádzať, je potrebné, aby bol prístup obmedzený s prihliadnutím na jej rozlohu a na jej zraniteľnosť, a to tak, aby bola zachovaná jej podstata i jej kultúrne poslanie.

Čl. 19. Svojim charakterom a svojim určením je historická záhrada miestom pokoja, ktoré napomáha kontaktom ľudí, ticha a obdivu prírody. Tento každodenný, bežný účel musí jednoznačne kontrastovať s výnimočnou úlohou historickej záhrady ako miesta, v ktorom sa konajú slávnosti. Treba určiť podmienky, za akých sa navštevujú historické záhrady, aby každá takáto slávnosť mohla zároveň slúžiť na zdôraznenie jej vizuálnych efektov, namiesto jej znehodnotenia, alebo zničenia.

Čl. 20. Ak pri bežnej prevádzke je možné povoliť v záhradách kľudné hry, je potrebné ako náprotivok vytvoriť vedľa historických záhrad miesta, resp. terény, vhodné pre živé a dynamické hry a pre šport tak, aby bola realizovaná táto spoločenská požiadavka, pričom by nedošlo k narušeniu ochrany záhrad a krajiny.

Čl. 21. Vykonávanie údržby a obnova, ktoré sú časovo viazané na ročné obdobie, alebo krátkodobé zásahy, ktoré napomáhajú reštituovať autenticitu záhrady, musia mať vždy prednosť pred požiadavkami na využitie záhrady. Prístup do historickej záhrady musí byť riadený vhodnými pravidlami, ktoré rešpektujú udržanie jej podstaty.

Čl. 22. Pokiaľ je záhrada obklopená múrom, nie je možné tento múr odstrániť, bez uváženia všetkých dôsledkov, ktoré môžu spôsobiť zmenu jej prostredia, a pôsobiť na jej ochranu.

D. Ochrana právna a administratívna

Čl. 23. Je úlohou zodpovedajúcich miest na základe rady príslušných expertov prijať, právne a administratívne úpravy týkajúce sa identifikácie, inventarizácie a ochrany historických záhrad. Ich ochrana má byť súčasťou uvedených plánov a takéto opatrenie musí byť uvedené v príslušných regionálnych a verejných plánoch. Zodpovedné miesta musia taktiež, na základe vyjadrenia príslušných expertov určiť opatrenia finančného charakteru, ktoré umožnia údržbu, konzervovanie, reštaurovanie a prípadnú rekonštrukciu historických záhrad tam, kde je to potrebné.

Čl. 24. Historická záhrada je takým typom kultúrneho dedičstva, ktorého prežitie v dôsledku jej charakteru vyžaduje intenzívnu trvalú starostlivosť zaisťovanú školenými odborníkmi. Je preto potrebné vhodnou výchovou zabezpečiť vzdelanie týchto osôb či už ide o historikov, architektov, záhradných architektov, krajinárov, záhradníkov alebo botanikov. Taktiež je potrebné sa starať o zabezpečenie pravidelnej produkcie rozličných rastlín vhodných pre jednotlivé historické záhrady.

Čl. 25. Záujem o historické záhrady je potrebné podporovať všetkými druhmi činností, ktoré môžu zdôrazniť ich skutočnú hodnotu, ako súčasť kultúrneho dedičstva, ich lepším poznaním a ocenením podporovať vedecký výskum, medzinárodnú výmenu a šírenie informácií, publikovanie odborných a popularizačných diel, podporovať kontrolované sprístupnenie historických záhrad verejnosti, využívať médiá na zvyšovanie povedomia občanov o ochrane prírody a historického dedičstva. Najvýznamnejšie z historických záhrad budú navrhnuté na zaradenie do Zoznamu svetových pamiatok.

Poznámka: Odporúčania sa týkajú všetkých historických záhrad na svete. Neskôr bude možno túto chartu doplniť špecifickými doplnkami zameranými na jednotlivé typy záhrad, a to v spojení so stručným prehľadom ich typológie.

©ICOMOS SLOVENSKO, 2002